

**МУЗИКА В МУЗЕЇ. ЗАПОРІЗЬКИЙ МУЗЕЙ-ГАЛЕРЕЯ
ПРИКЛАДНОЇ КЕРАМІКИ ТА ЖИВОПИСНОЇ ТВОРЧОСТІ
ІЛІ ТА ОЛЕКСІЯ БУРЛАЙ**

У статті розглянуто становлення музею-галереї та розкрито сутність функції популяризації процесу охорони пам'яток культури, історії науки й техніки. Наведено відгуки педагогів, у яких запропоновано пропозиції з удосконалення програми підготовки майбутніх кадрів – охоронців пам'яток історії та культури України на базі музеїв технічного профілю.

Ключові слова: історичний музей, підрастаюче покоління, художня культура, охорона пам'яток культури.

Охорона пам'яток культури, історії науки й техніки є актуальним питанням ХХІ ст. Цій темі присвячують свої праці відомі діячі науки України. Водночас постає питання популяризації процесу охорони пам'яток культури, історії науки й техніки. Це питання складне й малодосліджене. Серед першорядних завдань охорони й наукового опрацювання збереження культурної спадщини є процес вдосконалення підготовки молодих кадрів – охоронців пам'яток історії та культури України.

Статті присвячені діяльності музеїв технічного профілю України, в яких започатковано вирішення цієї проблеми, виходять у збірниках матеріалів всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій: “Актуальні питання історії науки і техніки”, “Український технічний музей: історія, досвід, перспективи” Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПК. Після аналізу досліджень і публікацій постають питання про збереження не тільки інформації про діячів культури, науки і техніки, про збереження об'єктів культурної спадщини, а й про популяризацію пам'яткоохоронної діяльності та з підготовки кваліфікованих молодих кадрів. О. В. Довженко, В. Л. Шатуновський ще в 1990 р. зауважили: “За межами системи освіти і розташована реальна творча лабораторія, породжуючи все нові й нові форми та види освітньої активності. Ці форми з'являються як реакція на нові освітнянські запити людей, як природня реакція на запити людей у нових освітніх послугах” [1].

Л. О. Гріффен у статті “Актуалізація науково-технічної спадщини в пам'яткоохоронній та музейній діяльності” зазначає, що музейні артефакти: “Будучи матеріальним втіленням минулих соціальних процесів, вони є їх “живим” свідченням, тими об'єктами, які роблять для нас сьогодні давно минуле зримим, відчутним і достовірним, впливаючи таким чином, не тільки на наш розум, а й на наші почуття” [2]. Один із прикладів охорони пам'ятки архітектури Запорізького краю розглянемо в цій статті. Впродовж 7 років нащадки роду Бурлай-Хілтманн на ентузіазмі охороняють ар-

хітектурну пам'ятку Запорізького краю, проводять культурно-педагогічні заходи в музеєфікованому, за власні кошти, приміщенні Запорізького музею-галереї прикладної кераміки та живописної творчості Іллі та Олексія Бурлай www.museum-gallery.org.

Метою статті є привернення уваги дослідників до місця й ролі сучасного стану й удосконалення програми підготовки майбутніх кадрів охоронців пам'яток історії та культури України на базі музеїв технічного профілю. При цьому ми маємо дослідити відгуки педагогів музичних шкіл.

У межах інноваційного проекту “Музей і школа” Валентини Баталкіної, нар. Бурлай-Хілтманн, у музеї-галереї проходять творчі зустрічі, виставки, дитячі музичні концерти. “При відвідуванні музею можна дізнатися про історію Запорізького краю, побачити будівельну кераміку минулого, зайти до приміщення колишньої лабораторії з вивчення глини інженерами родини Хілтманнів – склепіння з яскраво-жовтої цегли, побачити епічні картини козацького краю, поспілкуватися з майстрами живопису, графіки і скульптури Національної спілки художників України Запорізької організації, послухати концерти юних музикантів” [3]. Музейні експозиції розміщені в цегельному склепінні, площею 70 м² на глибині 5 м по вул. Горького, 29 у м. Запоріжжя. Під впливом творчого дизайнерського проекту інтер'єру й екстер'єру музею-галереї у відвідувача виникають відчуття, що “час плине”, так відвідувачі записують у книгу відгуків після екскурсії музеєм свої враження. В. С. Найдъонов у рецензії “Основи науки про суспільство” на монографію Л.О. Гріффена “Суспільний організм” зазначає: “Більшість потреб людини мають походження не індивідуальне, а суспільне, родове. В них людина проявляє себе як елемент більш високої цілісності. Такі, наприклад, потреби естетичні... Нові теорії створюються далеко не тільки вперше висказаними думками. Вони, як правило, результат раніше накопичених знань” [4].

Результатом культурно-педагогічної роботи музею-галереї за 2013–2014 навчальний рік стала 7-ма тематична виставка “Мистецтво ремесел”, яка підвела підсумки 4-го творчого фестивалю, в якому брали участь понад 600 учнів. Творчий шлях від ремесла до мистецтва вивчали в музеї впродовж усього навчального року. Школярі, ознайомившись з музейними експозиціями за темою фестивалю, зображували бачення улюбленого ремесла у вигляді малюнка. На виставці були представлені роботи школярів і професійних художників, майстрів образотворчого мистецтва: Латанського Сергія Васильовича, Ващук Діни Костянтинівни, Денисенко-Яременко Лесі, Денисенко Юрія, Кривоніс Марини, Тригубової Наталії. Спеціально для виставки були підготовлені експозиції, які зображували виготовлення музичних інструментів із кераміки та дерева, їх елементи та складові, що становило одну з головних тем виставки. Важливим чинником у проведенні творчих уроків-екскурсій, мандруючи між виставковими експозиціями музею-галереї, є музика. Чудову музику відомих світових класиків, яка звучить тихо й спокійно, учні сприймають у світі казки чарівної та таємничої.

Адже скільки чудової музики створили видатні композитори, дякуючи якій сприймається чарівний світ. Також на творчих концертах учні знайомляться із творчістю видатних композиторів, історією створення музичних творів. Так, у період фестивалю “Школа майбутнього” 17 березня 2013 р. пройшов творчий урок, який був присвячений 140-ій річниці від дня народження Сергія Васильовича Рахманінова. Учні запорізьких музичних шкіл № 5, № 6 і Запорізької школи мистецтв № 1 та їх батьки на уроці ознайомилися із внеском композитора в світову класичну музику. Прослухали лекцію про науково-дослідні роботи Йохена Хойслера “Рахманінов у листах Роберта Штерла” історії композиторської та виконавської творчості С. В. Рахманінова. Автор проекту В. Баталкіна так описує подію: “У виконанні учнів та викладачів прозвучали твори І. Баха, Г. Белова, Х. Вольффарта, Е. Гріга, С. Майєра, Г. Навіна, В. Птушкіна, С. Рахманінова, П. Цильхера, Д. Шостаковича, які дали змогу відчутти “чисту” інструментальну музику, життєвий зміст якої являє собою подану, у відволічених музичних образах форму передачі явищ дійсності”.

Четвертий фестиваль творчості “Мистецтво ремесел” також закінчився концертом, який був присвячений 6-й річниці від дня відкриття музею-галереї та відкриттю 7-мої тематичної виставки “Мистецтво ремесел”. У концерті брали участь вихованці й викладачі музичних шкіл міста Запоріжжя: О. В. Рибалова, О. І. Ісіонова, Н. М. Дьяконова, Є. І. Семенова, Т. Н. Степурко. Музичні концерти, яких у приміщенні музею-галереї проведено понад 10, проходять під керівництвом професійних педагогів. Вони дають можливість розкрити творчий потенціал особистості та пізнати процес формування і розвитку творчості особистості. Як зазначає О. Рябека у своїй науковій праці “Інформаційний вимір особистості в глобалізаційному вирі сучасного розвитку”: “Концептуально ми зводимо соціальні потреби, що мають сформуватися у Планетарної Особистості і розвинутися на протязі ХХІ ст., до двох принципових моментів, а саме: 1) вихід на перший план інформаційних потреб, що детермінується вступом світової спільноти в етап інформаційної цивілізації і 2) загострення потреби у якісно іншому соціальному спілкуванні або соціальній взаємодії, що має бути побудована на раціонально організованих смислах” [5].

Дослідження відгуків, які відвідувачі добровільно записують у книгу відгуків (фотодокументальних книг у музеї вже сім), проводяться з метою видання в майбутньому методичних посібників для школярів з питань охоронної та пам’яткознавчої наук для молодого покоління, адже прищеплювати любов і повагу до історії культури, науки й техніки треба з молодого віку. Творчі фестивалі, які проходять у музеї-галереї в межах проекту “Музей і школа” В. Баталкіної мають педагогічну цінність, адже в епоху “інформаційного індивіда”, як наголошує автор проекту, в своїй статті “Мистецтво ремесел” на сайті www.museum-gallery.org пізнання “історії мистецтва ремесел, декоративного та образотворчого мистецтва полягає в тому, що види мистецтва дають можливість виховати культуру сприйняття

матеріального світу, допомагають формуванню естетичного відношення до дійсності та глибше пізнати художньо-виразні засоби в мистецтві ремесел. Об'єднання естетичного пізнання та художньої практики учнів на матеріалах історії ремесел – це одне із важливих засобів естетичного виховання в формуванні гармонійного розвитку особистості”.

Проведення культурно-педагогічних заходів у приміщенні музею-галереї технічного профілю, його відвідувачі називають коротко “музеєм цегли”, дає позитивні результати в культурно-педагогічному аспекті. Так, на творчій зустрічі в музеї-галереї 13.01.2015 р. були присутні 22 викладачі культури й музикознавства Запорізької області. Всі присутні записали до книги відгуків свої враження після проведеної в музеї екскурсії, знайомства з проектом “Музей і школа”: лекція (доповідач В. Баталкіна) та презентація “Музика в музеї”.

Можливості виконання музеями технічного профілю України своєї основної функції – збереження об'єктів культурної спадщини та суспільна потреба в таких музеях – центрах освіти, виховання, наукової обробки та збереження експонатів історії науки й техніки, всі ці чинники потребують продовження дослідження з метою розширення взаємодії музеїв із суспільством.

Як зазначають науковці: “Характерною рисою сьогодення є також поглиблений інтерес до історії техніки. Це теж вагомий фактор того, що технічні музеї займають перше місце серед просвітницьких закладів, бо саме в них можна наочно ознайомитись з досягненнями науково-технічної думки людства” [5, с. 5].

Надамо декілька відгуків педагогів Запорізької області, які необхідно досліджувати й аналізувати для визначення характерних напрямів розвитку музейної справи, спрямованої на формування культури та спонукання творчого виховання молодого покоління:

“1. Дякую за цікаву розповідь, за збереження культурних традицій краю. Ваші знання та їх передача дітям має величезне значення у вихованні підростаючого покоління, їх культурного кругозору та естетичного смаку. Продовжуйте нести вічне, мудре, гарне, доносячи культуру школярам, передаючи свої роботи, творчість людям. Історія рідного краю має розглядатися в шкільній програмі. Дякую, м. Мелітополь.

2. Велика вдячність за цікаву і змістовну екскурсію музеєм. З погляду вчителя музичного мистецтва та художньої культури, вважаю, вивчати і знайомити молодше покоління з історією та культурою дуже важливо, зберігається зв'язок поколінь, а значить, нація стає багатшою. м. Гуляйполе, Сташук С. І.

3. Велике спасибі Хілтманн В. І. за дуже цікаву та захопливу історію-екскурсію в минуле. Діти обов'язково мають відвідати музей. Дякую!

4. Павлова Наталя Володимирівна – вчитель музики та художньої культури. Дякую за цікаву розповідь! Інформація просто унікальна! Хотілося б, щоб музей і надалі процвітав, поповнювалась колекція виставкових експонатів. Багатії літа!!! Вважаю, що дітям було б цікаво та корисно

відвідати музей. В курсі вивчення **художньої культури** було б корисно провести **уроки саме в музеї**.

5. Ангеловська Олена Юрійвна. Надана інформація дуже цікава як для дорослих, так і для дітей. Все дуже цікаво та позитивно. Дана галерея може бути використана **для навчання та виховання підростаючого покоління**. Вивчення рідного краю як на уроках історії, так і художньої культури, було б досить добре. Велике дякую. Бажаємо подальшого **творчого розвитку** та успіхів у всьому.

6. Кутик Ольга Миколаївна, доцент кафедри іннов. освіт. технологій, канд. істор. наук. Досить цікаве, позитивне відкриття для мене є ваш музей. Дізналася досить цікавих фактів. По можливості: проведення уроків-екскурсії як **з історії, так і з художньої культури**. Хочу відмітити позитивну ауру, психологічний комфорт під час знаходження в приміщенні.

7. Авдєєва Т. І. Процвітання! Можливо, варто створити в музеї **художню школу** та проводити заняття.

8. Вражена архітектурою музею. Цікава картинна галерея. Велика вдячність екскурсіводу за дуже цікаву розповідь. Потрібно частіше проводити тематичні уроки в музеї з **художньої культури**. Такий музей потрібен. Це дуже цікаво. Дізналась багато нового. Потрібно влаштовувати такі екскурсії для учнів 10-х класів, які вивчають **історію рідного краю, мистецтво рідного краю на уроках художньої культури**. Наталя. Мелітополь. Вчитель музичного мистецтва та художньої культури ЗОШ № 1.

9. Кононенко Т., вчитель музичного мистецтва. В такому музеї не тільки можна, а й **потрібно проводити уроки та екскурсії** не тільки для учнів, але й для дорослих.

10. Я бажаю музею ще більшого процвітання, щоб з'явилося більше **пам'ятних знахідок!** Щоб діти відвідували музей ще частіше та приходили в майбутньому!!! Щірих вам відвідувачів та вдячних! Степняк О. Б., вчитель музичного мистецтва, Чернігівський район.

11. Кузьмічова І. М., вчитель музики та художньої культури. Дуже гарний інтер'єр музею, цікаві експонати. Учням в розділі ХК "Архітектура" буде корисно подивитися фільми, ознайомитися з музеєм, як **історичною пам'яткою** Запорізької області.

12. Глух Наталія Валеріївна. Закінчила Мелітопольський педагогічний університет за спеціальністю "Вчитель музики, художньої культури, етики, естетики". Працюю в Пологівській гімназії "Основа" вчителем музики. Відвідавши ваш музей у мене залишилися найкращі враження, сподобалась екскурсія, затишок, який є у вашому музеї. Мої побажання: процвітання, продовжуйте свою роботу задля **навчання та виховання молодого покоління**.

13. Рибалка Олена Володимирівна, Пологівський район. с. Новоселівка
Вчитель початкових класів, вчитель музики та художньої культури, педагог-організатор. З досвіду організаторської роботи скажу, що мені організація екскурсії сподобалась, у вас дуже гарно в музеї, ви молодці, що в наш важкий час ви займаєтесь цією справою, **виховуєте молодь** за допомогою цих гарних відкриттів. Я задоволена, що в моєму Запорізькому краї є такі люди як Ви. Думаю, що ця справа не пройде дарма.

14. Недова Л. В. – вчитель музики та культури Богданівської школи Приазовського району. Я з великим задоволенням відвідала музей-галерею в місті Запоріжжя. Цей **історичний музей** мене вразив яскравістю експонатів та незвичайною аурою цього приміщення. Я бажаю музею розквіту, а працівникам творчого натхнення.

15. Дунаєва О. Є., вчитель художньої культури, музичного та образотворчого мистецтва. Музей-галерея цегли цікавий та актуальний. Добре, що **музей активно долучає до співпраці дітей**. У музею є можливість здійснювати різні тематичні екскурсії завдяки великому розмаїттю експонатів.

16. Даконова Валентина Геннадіївна. Вчитель музики ЗЗШ № 101. Надзвичайний музей, що дозволяє **доторкнутися до історії**. Я би із задоволенням попрацювала на гончарному крузі, створюючи прості предмети побуту – під враженням автентичності цих стін. Бажаю процвітання, розвитку, вдячних відвідувачів.

17. Курсант КПК Блажевська Н. С., вчитель музики, викладач художньої культури ЗЗОШ № 24. Для мене було великою несподіванкою, що в нашому місті є така **історична знахідка**. Дуже вразила споруда, величезна робота по реставрації, накопичення музейного матеріалу. Бажаю подальшого розвитку, процвітання, наснаги, **співпраці з навчальними закладами по прищепленню любові до історичної спадщини рідного краю підрастаючому поколінню**” [7].

Дослідження поставлених педагогами питань дасть можливість у майбутньому розширити діяльність музею-галереї в культурно-виховному напрямі.

Висновки. На сьогодні актуально представляти роботу музеїв технічного профілю та проводити дослідження історії створення й розвитку музею, щоб враховувати його досвід роботи. Так, Л. О. Гріффен, В. О. Константинов зазначають, що “Культура майбутнього будується на фундаменті, закладеному в минулому. Ним є накопичений протягом багатоміліардної історії колективний досвід народу, його знання, уміння, традиції. Прагнення зберегти свою самобутність заставляє народи зберегти та передавати із покоління в покоління накопичені культурні цінності. Величезну роль в цьому відіграють музеї науково-технічного профілю” [6, с. 6].

Рукописи педагогів дають зрозуміти, що питання популяризації процесу охорони пам’яток культури, історії науки і техніки та професійна орієнтація осіб, у виборі професії охоронця культурної спадщини є актуальним. Кваліфікація майбутнього спеціаліста сьогодні залежить від творчого підходу педагогічних кадрів до підготовки молоді.

Список використаної літератури

1. Довженко О. В. Современные методы и технология обучения в техническом вузе / О. В. Довженко, В. Л. Шатуновский. – Москва, 1990. – С. 3, 10.

2. Гріффен Л. О. Актуалізація науково-технічної спадщини в пам’яткоохоронній та музейній діяльності / Л. О. Гріффен // Український технічний музей: історія, досвід, перспективи : матер. 10-ї Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ : Центр пам’яткознавства НАН України і УТОПІК, 2014. – С. 28.

3. Баталкіна В. І. Музей і школа. Запорізький музей-галерея прикладної кераміки та живописної творчості Іллі та Олексія Бурлай / В. І. Баталкіна. – Запоріжжя : АРТ-ПРЕСС, 2012. – С. 62.

4. Гриффен Л. О. Общественный организм. Авторский реферат / Л. О. Гриффен. – Киев : ЕКМО, 2006. – С. 4.

5. Рябека О. Інформаційний вимір особистості в глобалізаційному вирі сучасного розвитку : наукова праця / О. Рябека // Безпека життєдіяльності і охорона здоров'я дітей і молоді ХХІ сторіччя: сучасний стан, проблеми та перспективи : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди”, 2014. – С. 167.

6. Гриффен Л. О. Український технічний музей / Л. О. Гриффен, В. О. Консантинов ; Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2008. – С. 5, 6.

7. Рукописна книга відгуків № 7 Запорізького музею-галереї прикладної кераміки та живописної творчості Іллі та Олексія Бурлай. – С. 63–79.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2015.

Андреева Е. А. Музыка в музее. Запорожский музей-галерея прикладной керамики и живописного творчества Ильи и Алексея Бурлай

В статье проведен анализ причин возникновения музея-галереи и раскрыта сущность функции популяризации процесса охраны памятников культуры, истории науки и техники. Приведены отзывы педагогов, в которых указаны предложения по совершенствованию программы подготовки будущих кадров – охранников памятников истории и культуры Украины на базе музеев технического профиля.

Ключевые слова: *исторический музей, подрастающее поколение, художественная культура, охрана памятников культуры.*

Andriieva K. Music in museum. Museum-gallery of applied ceramics and art creativity of Ilya and Alexey Burley

Protection of cultural monuments, history of science and technology is a twenty-first century key issue. This thread is dedicated their works known scientists of Ukraine. The question popularization process of cultural monuments, history of science and technology raises at the same time. This issue is difficult and insufficiently explored. Among the primary tasks of scientific study and cultural heritage is research. Articles of museums devoted to technical profile Ukraine publishes materials in national and international conferences, questions arise about saving not only information on culture, science and technology, the preservation of cultural heritage, but also the popularization monument protection and training activities qualified young staff. The result of cultural and educational work of the museum galleries for the 2013–2014 school year was the 7th thematic exhibition “Art Crafts”, which summed up the 4th creative festival, which was attended by over 600 students. Creative way from craft to art studied in museums throughout the school year. Students become acquainted with the museum exhibition on the theme of the festival, vision portrayed beloved craft as a picture. The exhibition presents works by students and professional artists.

The article analyzes the causes of the museum galleries and reveals the essence of functions visibility of the protection of cultural monuments, the history of science and technology. Teachers are given ratings, which are suggestions to improve the training of future employees.

Manuscripts teachers make it clear that the issue of popularization process of cultural monuments, history of science and technology and vocational guidance of persons in selection guardian of cultural heritage is important. Qualification future specialist today depends on the creativity of teaching staff to prepare youth.

Key words: *historically museum, generation, Artistic Culture, culture monuments protection.*